

Ki volt a „hét cinkotai magyar”?

A Vasárnapi Újság 1913. évi 23. számában egy kép jelent meg, mely hét dualizmuskori országgyűlési képviselőt ábrázol. Különös módon a késői utókor emlékezete tévesen azonosította a képen szereplő egyéneket, valójában ezen Csiky Sándor, Patay István, László Imre, Kállay Ödön, Madarász József látható ülve, Vályi János és Vidacs János áll. Ők voltak a Szélsőbal Párt, a későbbi 48-as Függetlenségi Párt alapító „hét vezére”, akiket különösen a Borsszem Jankó karikatúráiban „hetumogereknek”, „hét görög bölcsnek” aposztrofált, hasonlította őket a hét sovány esztendőhöz, a Göncölszekérhez stb. A gúnyolódás politikai pártállásuknak szólt, s ebből következően annak a ténynek, hogy 1867. június 8-án, Ferenc József osztrák császár magyar királlyá történt koronázásakor többségük tüntetőleg kikicsikázott Cinkotára „sörözni”. (László Imre és Kállay Ödön Pesten maradt, Csanády Sándor viszont velük volt.)

Csiky Sándornak, Eger városának 1848–1849-es, 1861-es és 1865–1875 közötti országgyűlési képviselőjének eddig ismeretlen Naplója alapján most első ízben hozzuk nyilvánosságra az 1867-es kiegyezéssel kapcsolatos politikai kulisszatitkokat. Csiky Sándor lakonikus tömörséggel 1867. június 8-i keltezéssel ezt jegyezte be Naplójába: „A Koronázás végbe ment, én nem voltam részese”. Felvillantjuk pályaképüket.

Csiky Sándor, a naplóró-politikus családja Erdélyből származott: Csiky Mihályt az 1712. július 16-i adóösszeírásban Csíkzsögöd községben említik, mint lófő székelyt, a „primipilusi-rend” (székely nemesi rangban állók egyike) tagja. Heves vármegyében a nemességet Csiky Gáspár fia, Ferenc egri főkáptalani ispán számára Csík-, Gyergyó- és Kászon székék girás (nemesi) gyűlésének 1805. február 5-én kelt bizonyítványa alapján ugyanabban az évben hirdették ki.

Ennek a Csiky Ferencnek fia volt hősünk, az 1805. február 28-án, már Egerben született Csiky Sándor. Édesanyja Petrovics Erzsébet 1781-ben látta meg a napvilágot. Az édesapa, Csiky Ferenc táblabíró az egri Főkáptalan „Ájtatos Alapítványá”-nak – mai szóhasználattal – jogtanácsosa volt. Fia, Sándor tanulmányait szülővárosában végezte, kivéve a gimnázium grammatikát 4. osztályát, melyet Pesten járt ki. 1818–1820 között az egri érseki Líceumban filozófiát hallgatott, majd jogot tanult 1822-ig. Tanulmányait befejezve édesapja Pécskára küldte barátjához Neumayer Ferenchez, az Arad-modenai kamarai uralom ügyészéhez. Két évig írkokoskodott, amikor édesapja a neves pesti ügyvédhez, a szintén egri származású Vitkovics Mihályhoz küldte joggyakorlatra. Itt ismerkedett meg Deák Ferencsel, akivel egy ideig együtt jurátuskodtak.

A reformkor kezdetét jelző 1825-ös év annyiban jelentős életében, hogy Csiky Sándor átköltözik ideiglenesen Pozsonyba, ugyanis az uralkodó összehívta a diétát, és az egri Főkáptalan odairányította törvénygyakorlatra az egri fiút. Segítette a hevesi országgyűlési képviselőket, s szorgalmának eredményeképpen 1826-ban az ügyvédi szakvizsgát kitűnő minősítéssel tette le. A diéta berekesztése után visszatért Vitkovics ügyvédi irodájába, azonban váratlanul szomorú értesítést kapott: 1828. július 24-én, 47 éves korában elhunyt édesapja. Édesanyja nyomban hazahívta fiát Pestről, hisz négy leánytestvére és a család minden gondja nyakába szakadt. Az egri Főkáptalan annyira elégedett volt Csiky Ferenc ügyészi munkájával, hogy a meghirdetett pályázat győztesének fiát, Csiky Sándort hirdették ki, aki édesapjával azonos fizetéssel lett az alapítvány ügyésze, de emellett felhatalmazást kapott Pyrker János László egri érsektől arra is, hogy az egri egyházmegyét érintő minden peres és nem peres ügyben eljárjon, képviselje a „kettős földesurasságot” (az érsekséget és a főkáptalant). Édesapja uradalmi ügyészi felhatalmazását a Károlyi grófnál is megkapta, így már elhárult minden akadály, hogy egzisztenciát teremtvé, családot alapítson. 1829. január 14-én, egy téli zimankós, fagyos napon az egri Főszékesegyházban, örök hűséget fogadott Isten színe előtt Gondos Máriának, Pálffy János egri kanonok nővére leányának. Bőséges gyermekáldás kísérte e házasságot, nyolc gyermek született, sajnos a szülőket Attila fiúk kivételével egyik sem élte túl.

Csiky Sándornak a főkáptalannál betöltött állása azonban 1832. október 12-én hirtelen megszűnt: politikai okok következtében Pyrker érsek-főispán megvonta tőle bizalmát, ugyanis az alispán választáskor nem az érsek jelöltjét Kállay István táblabírót ellenezte, hanem Rottenstein József másod-alispánt, a reformellenzék jelöltjét támogatta. Az érsek 1832.

szepember 28-án keltezett levelében felszólította a Főkáptalant, hogy bocsássák el Csiky állásából, hiszen „a vármegyházán vakmerő és veszekedő magatartást, a káptalan egyik tagjával szemben tiszteletlen viselkedést tanúsított...”

Csiky Sándor ékes latin nyelven írt levelében próbálta visszaszerezni az érsek úr bizalmát, ez azonban nem sikerült, csupán azt érte el, hogy munkáltatója a Főkáptalan elbocsátó bizonyosságlevelében „önkéntes” felmondásról beszél, és kijelenti, hogy Csiky „állását közmegbecsüléssel töltötte be”. Csiky Sándor később Eger városát képviselte az úrbéri felszabadulási perben, melyet a város a kettős földesuraság (az érsekség és a Főkáptalan) ellen folytatott. 1836-tól Kossuth Lajos könyvomas lapjába, a Törvényhatósági Tudósításokba is írt, mint hevesi levelező.

Újabb fordulópontot életében az 1848-as forradalom hozott. Már a március 18–19-i népgyűlésen kiemelkedő szerepet tölt be, vezetésével küldöttség keresi fel a cenzort, hogy kinyomtassák a 12 pontot és a Nemzeti Dalt. Irányításával kezdődik meg a nemzetőrség szervezése Egerben, április 9-én a csaknem 1500 fős csapat ezredese lesz. Erről természetesen lemond, amikor az első népképviseleti választáson, 1848. június 26-án közfelkiáltás útján Eger szavazásra jogosult 2062 polgára megválasztja országgyűlési képviselőnek. 1849 januárjában Kossuth Lajostól, az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökétől kormánybiztosí kinevezést kapott, Heves megye katonai védelme és a tiszai átkelőhelyek erődítéseinek megerősítése céljából. Az áprilisban elfogadott Függetlenségi Nyilatkozatot támogatta, személyesen hozta Egerbe. Ebben a hónapban értesült a szomorú hírről is, tüzér hadnagy fia, Árpád 1849. április 26-án Szőnyén szerzett súlyos sebeibe belehalt.

A képviselő végig követte a képviselőházat a fővárosból való távozása után is, és az 1849. augusztus 12-i utolsó, Aradon tartott ülésén is jelen volt. A világosi fegyverletételt követően a Nagykároly melletti erdőben húzódott meg. Az ellene kiadott elfogató parancs ekkor már országszerte érvényben volt. Már 1849. szeptember 15-én elrendelte Kanyó kerületi biztos Egerben, hogy Csiky ingó és ingatlan javait írják össze és foglalják le. Csiky Sándor ellen 1850. március 29-én adták ki az országos körözést: különös ismertetőjelnek „éles hangját és tüzes beszédmódot” tüntette fel a rendőrhatalóság.

Bujdosása közben ismerkedett meg Jó Mihállyal, a volt 13. honvéd zászlóalj számadó hadnagyával, akivel úgy döntöttek, hogy Törökországba emigrálnak. Egy nagyváradi leány, név szerint Raczke Eszter sietett segítségükre: azzal az ürüggyel, hogy Orsován élő bátyját készülni meglátogatni, megállapodott egy fuvarossal, hogy adja át neki saját és társa útlevelét. A leány a két útlevelet Csikyéknek továbbította, akik útra keltek az okmányokkal, külön kocsin követte őket Eszter kisasszony. Orsovánál, a Dunán történő átkelés közben az útlevél ellenőrzése során azonban mindhárman lebuhtak. A temesvári hadbíróságra szállították őket, a hadnagyot és a leányt a hadsereg rendőri osztályának adták át, Csiky Sándort viszont, mivel országos körözés alatt állt, Pestre szállították hadbíróvá vizsgálatra.

Csiky november közepén kezesség fejében rövid időre visszatérhetett családjához, de a vádirat összeállítását után ismét letartóztatták és a 3. Hadsereg parancsnokságának haditörvénytörvényese 1850. december 19-én „felség és hazaárulásban való részvétele miatt, az 5. haditörvénycikk és a magas hadsereg parancsnokság által 1849. július 1-én kiadott proklamáció 1. §-a alapján, vagyonának a lázadás okozta kár helyreállítására történő lefoglalása mellett, kötél általi halálra ítélte”. Az ítélet indoklásában súlyosbító körülménynek számított, hogy végig részt vett a képviselőház munkájában, nem tett eleget az 1850. január 1-én kibocsátott, 3 hónapra szóló idézési „ediktumnak”, és szökés közben fogták el. A vádirat „radikális felforgatónak” nevezi Csiky Sándort, aki „20 év óta (...) az egri közszellem rosszbátításán dolgozott” Enyhítő körülménynek csupán azt hozta fel az ítélelhozó Hlatky hadbíró, hogy a vádlott nem folytatott 1849. április 14-e után „kiemelkedően veszélyes tevékenységet” és nyolc gyermek édesapja.

Az ítéletet fellebbezés után 1851. szeptember 13-án a hadbíróság hatévi várfogságra változtatta, a vagyoneklobzást fenntartották, a vizsgálati fogságban eltöltött időt beszámították a büntetés idejébe. Csiky Sándort ezután Kufstein várbörtönébe szállították, ahonnan 1854-ben szabadult. Hűségés városának lakossága 1861-ben, 1865-ben, 1869-ben és 1872-ben is megválasztotta országgyűlési képviselőjének.

A cinkotai magyarok

A „cinkotai magyarok” másik tagja *Patay István* (1808–1878. május 5.) Szabolcs megyében, Nyírmadán született. Sárospatakon tanult, majd katonai tanulmányait a bécsi mérnökkari akadémián végezte, s tisztté avatása után a Württemberg-huszárezred hadnagya lett. Rangját 1832-ben „letette”, s politikai pályára lépett. 1832-től már megyei tisztviselő. Az 1848-as forradalom idején közhonvédként lépett a hadseregbe, ahol egészen az ezredesi kinevezésig jutott. 1849-ben Pest-Buda ostromakor Pest város katonai és polgári térparancsnoka. Az önkényuralmi korszakban szülőfalujába Nyírmadára vonult vissza. 1861-ben Debrecen egyik országgyűlési képviselőjeként került be a parlamentbe, s 1865-ben újraválasztották. A kiegyezés utáni vicclapoknak Csiky Sándorral együtt szinte állandó szereplője, Sanyó és Estván beszélgetésein a ma embere is jól derül.

László Imre (1810–1884) Szatmár megye szülötte. 1834-ben Wesselényi Miklós titkárként magával vitte a pozsonyi diétára. 1848-ban a tasnádi kerület választotta képviselőjévé. 1861-ben lett tagja először az országgyűlésnek. A 48-as Pártnak elnöke volt az 1870-es évek elején.

Kállay Ödön (1815. szeptember 3.–1879. augusztus 5.) Szabolcs megyei birtokos volt, 1843-ban Csanád, 1847-ben Szabolcs megye követe. (Széchenyi István igen kedvelte a rendkívül mozgékony képviselőt.) 1848-ban a nádudvari választókerület képviselőjeként jutott be a parlamentbe. 1849-ben Komárom várának élelmezési kormánybiztosa. Ezért a szabadságharc bukása után a haditörvényszék kötélt általi halálra és vagyonelkobzásra ítélte: A vár élelmezésének biztosítása által „a forradalmat előmozdította, a törvénytelen országgyűlést Debrecenbe követte, ott tartott beszédeiben április 14-e előtt és után az összmonarchia és a dinastia elleni törekvéseit nyíltan kimutatta...” – áll a vádiratban. Haynau tábornok 1850 nyarán megkegyelmezett neki. Ezután visszavonult birtokára Cserére. 1861-ben a Szabolcs vármegyei nádudvari kerület követeként került ismét be az országgyűlésbe, 1865-ben újraválasztották.

Madarász József (1814. augusztus 27.–1915. január 31.) Somogy megyében, Nemes-Kisfaludon született. A Szélsőbal Párt tényleges vezetője volt. Jogtudományi végzettséget szerzett. Az 1832–1833. évi országgyűlésen távollévő követet képviselt. Kossuth Lajos Országgyűlési Tudósításait szorgalmasan másolta. 1848-ban a sárkeresztúri választókerület lakossága választotta képviselőjévé. Kiadta a Debreceni Lapok című sajtóterméket, melynek 1849. május 31-ig 83 száma jelent meg. 1849. június 4-én már a felszabadult Pesten nyomtatták a la-

pot Landerer és Heckenast nyomdájában, de csak június 7-ig jelenhetett meg, ez alatt 26 számát adták ki. A szabadságharc leverése után a katonai törvényszék halálra ítélte, melyet 9 évi várfogságra változtattak. A vádirat szerint „Ferenc József trónörökösödését kétségbevoná, az országgyűlést Debrecenbe követé, a gyűlésen épp úgy, mint sajtó útján, nevezetesen a Jövő Hírlap 5., 8., 13. és 23. számaiban erélyes módon a nép fanatizmusát a cs. k. seregek elleni harc végiglen folytatására a dinastia s mindazok elleni gyűlöletre, kik mérsékelt s kibékülésre hajlandó érzelmeket tüntetnének ki, serkenteni igyekezett; az országgyűlést és a forradalmi kormányt Kossuth politikájának föltétlen elismerésére, a föllebbi cél elérése tekintetéből rettegte-tési rendszabályok alkalmazására, a nemzetet pedig Kossuth, a forradalmi kormány és az országgyűlés mint egyetlen törvényes hatalom iránti teljes bizalomra fölhívta...” Továbbá felrötták neki, hogy „azon javaslatot tevő április 14-e előtt, hogy a dinastia trónvesztett, szám-úzótt, s az ország független respublikai státusnak nyilatkoztassék: végre 1849. április 14. határozat teljes beleegyezésével, azzal tüntette ki, hogy június 12-én Kossuthnak rendszabályokat javasolt a respública és a forradalom érdekében...” A katonai hadbíróóság halálos ítéletét 9 évi várfogságra változtatták, amelyet Olmützben töltött ki. 1861-ben és 1865-ben szintén a Fehér megyei sárkeresztúri választókerület mandátumával került be a parlamentbe.

Válly János (1826–1896) Szatmár megyei birtokos. Tanulmányait Eperjesen és Sárospatakon végezte, majd Debrecenben jurátuskodott. 1846-ban ügyvédi vizgát tett. Részt vett az 1847–1848-as pozsonyi diétán. A szabadságharc alatt nemzetőr százados. 1850-ben járásbíró, de a hűségeskü követelésekor lemondott, majd hazatért gazdálkodni. 1861-ben főjegyzőként választották a fehérgyarmati választókerület képviselőjének.

Vidas János (1826–1873) szintén jogi tanulmányokat folytatott. Az 1848-as forradalomban a „márciusi fiatalok” közé tartozott, tagja volt a Közcsendi Bizottmánynak. A szabadságharc alatt honvéd zászlós. A világiosi fegyverletétel után külföldre ment, de 1851-ben Itáliából átkelve a svájci határon elfogták. Halálra ítélte az osztrák hadbíróóság, de kegyelmet kapott. Egy ideig a pesti Újépület (Neugebaude) foglya, majd Josephstadtnban raboskodott. 1853-ban szabadult ki, édesapja gépgyárában tanult, abonyi birtokukon gazdálkodott. 1855-ben újra letartóztatták, és Salzburgba internálták, de aztán kiengedték. 1858-ban átvette édesapja gyárának vezetését. 1861-ben került be az országgyűlésbe, mint szülővárosa Bánátkomlós képviselője.

Ők voltak heten, akik a koronázáskor tiltakozásul kikicsikáztak Cinkotára. Valójában politikai irányultságuk következetes vállalásából következett e lépésük. Korábbi közéleti szerepvállalásaik, üldöztetések bizonyítják, hogy hűen ragaszkodtak 1848 elveihez, azok megtartásáért folytatott küzdelmük hozta őket egy táborba. Első jelentkezésük az 1861. április 6-án megnyílt országgyűlés idejére vezethető vissza. A megnyitó a budai várban történt, de az országgyűlés első ülését már a Nemzeti Múzeum nagytermében tartották. A képviselők két pártra szakadtak: a Deák Ferenc vezette felirati és a Teleki László irányította határozati pártra, az utóbbihoz tartozott az általunk említett hét képviselő is. „Mi néhányan, kik hihetőleg a ház hegypartját képezendjük, az elnöki szék mellett baltól a fal mellett levő (...) kisebb padokat foglaltuk el...”

Teleki László öngyilkossága (ezzel kapcsolatban kételyek még mindig felmerülnek), majd a felirati párt győzelme a határozati pártnban bomlást idézett elő. Találónan írja Ferenczi Zoltán könyvében: „61-ben a két párt közt némi ellentét megmaradt mindvégig, sőt báró Simonyi Lajos, Böszörményi László, Madarász József és Sárközi József vezetése alatt a szélsőbal is kialakult: mégis a második felirat egyesítette az egész házat...”¹ Markánsan nem különültek el az irányzatok, de 1861. augusztus 22-e után, vagyis az országgyűlés feloszlását követően a határozati párt balszárnya megkísérelte erőik tömörítését. Programjukat a Jövő című lap 1862. január 2-án megjelent első számában tették közzé, 26 képviselő aláírásával. Később a lap megszűnt, a szélsőbal tagjai az újra bevezetett abszolutisztikus kormányzás miatt a passzív ellenállásba húzódtak. Együttes politikai kiállásukra az 1865–1868. évi országgyűlésen nyílt módjuk. Erre először 1866. február 24-i alsóházi ülésen került sor.

A szavazás alatti taktikáról ténylegesen 1866. február 23-án, vagyis az előző estén született döntés. Csiky Sándor így jegyezte be naplójába az eseményt: „Délután a Nádorban tanácskozás. Tárgya, a közös ügyek tárgyalásának módja. (Meg)állapodás, Erdélyt bevárni kell, – vagy előlegesen osztályülésekbe tárgyalassék, vagy neveztessek ki bizottmány, de ennek üléseiben a képviselők hallgatni eresztessenek be. Én (javasoltam – a szerző magyarázata), így

¹ Deák élete. 3. köt. Bp., 1904. 41. old.

ezen ülések nyíltak legyenek a ház tagjaira nézve.” A feljegyzésből tehát kiderül, hogy a Nádor szálló különtermében folytatták az ellenzéki politikusok „magán tanácskozmányaikat”, s úgy döntöttek, hogy csak az erdélyi képviselőkkel kiegészülő országgyűlést tekintik törvényesnek. A közösügyes alku vitáit bizottsági ülések keretei között, vagy önálló bizottság kinevezése révén kívánják lefolytatni, amelyen minden megválasztott országgyűlési képviselő részt vehet, nem csak a bizottság tagjai. A naplófeljegyzés így folytatódik: „*Allapodás történt abban is, hogy a válaszfelirat elfogadása iránti szavazat alkalmával, akik annak minden pontjait el nem fogadtuk, fel ne kelljünk.*” Valóban így történt másnap: az alsóház 1866. február 24-i ülésén, amikor Deák Ferenc feliratának elfogadása volt napirenden, Madarász József szavazást kért. „A felirat mellett felállt az egész ház, ellene hét a legszélső baloldalon.” A látható „rengeteg többség” szavazata után az elnöknek ki kellett volna mondani a végzést – folytatja Madarász,² de az ellenpárt javaslatára ellenpróbát rendelt el: „...mi 20-an, 30-an ülve maradtunk... néhányan a zaj alatt kisompolyogtak”. S mikor az elnök feltette a kérdést, kik nem fogadják el a feliratot, „ekkor álltunk fel mi heten, én, László Imre, Kállay Ödön, Csanády (Sándor), Patay (István), Vályi (János), Vidacs (János).

A történeti hűség kedvéért meg kell jegyezni, a formálódó szélsőbalhoz ekkor már legalább két tuca képviselő húzót, Csiky Sándor, Böszörményi László, Bobory Károly mindenképpen. (Bobory Károlyról mindenképpen meg kell emlékezni: 1807-ben született Pesten, római katolikus áldozópap volt. 1848-ban ő készítette elő Kossuth Cegléden elmondott nagygyűlését. A szabadságharc után 15 évi várfogságra ítélték. Nagykátán hunyt el 1879-ben.)

A gyakorlat az volt, hogy a többséget képviselő Deák Párt 1866-ban általában Szentkirályi Mór házában tartotta a frakcióértekezletek, a Balközép 94 taggal a Tigris szállóban. A szélsőbal, mint Csiky utal rá a Nádor szállóban. (Hangadójuk, Csanády Sándor teljesen berendezkedett ott.) Volt egy 23 tagú szélsőjobb csoport is, mely 1866. január 18-a óta gróf Apponyi György házában, a Nádor utcában tanácskozott. Különös fintora az eseményeknek, hogy a szélsőbal és szélsőjobb csoportot a pesti zsargon összemosta, „nádor huszároknak” nevezte őket.

Bizony 1867-re „megtört a nemzet forradalmi szelleme. Elérkezett a megalkuvás korszaka” – emlékezett vissza keserűen Madarász József a történetekre.³ Valóban, a kiegyezés utolsó látványos eseménye a királykoronázás volt, hisz a törvényes királynak kellett szentesítenie az új közjogi helyzetet megalapozó sarkalatos törvényeket. A koronázást megakadályozni már nem lehetett, a szélsőbal együttes fellépésével azonban késleltetni próbálta. E taktika alapján 1867. június 1-én a képviselőházi vitában éppen Csiky Sándor javasolta, hogy „ő felsége V. Ferdinánd, s trónörököse Ferenc Károly egyenesen a nemzethez, s így az országgyűléshez intézendő diplomáciai okiratokban mondjanak le a (...) trónöröklési jogukról”, s csak ezután következhet a „koronázási szertartás”. Mosolyt fakasztott a képviselőklubban ezután Tisza Kálmán (Debrecen) indítványának felolvasása, mely Ráday László jegyzőre hárult volna, de ő kijelentette, „oly rossz az írás, hogy nem tudom elolvasni”. Tisza indítványa hasonlóan az időhúzást szolgálta, jelentse ki Ferenc József (láttuk Csiky most nem hozzá fordult), hogy nem „ragaszkodik az 1861-dik évi leirat azon elvéhez, mely szerint Magyarország az osztrák császárság tartománya lenne”.

Az 1867. június 4-i ülésre tűzték ki a koronázás tárgyalását. Ezen Böszörményi Lajos nyújtott be javaslatot a koronázás elhalasztása tárgyában. A szélsőbal Böszörményi javaslata mellett felsorakozott, 13 képviselő aláírásával támogatta. Böszörményinek bekiabálásra fel kellett olvasnia neveiket: *Madarász József, Csanády Sándor, Halász Boldizsár, Markos István, Csiky Sándor, Vályi János, Kállay Ödön, Patay István, Vidacs János, Oláh Miklós, Deáky Lajos, Bobory Károly, Almásy Sándor.* Indítványának lényege abban állt, hogy „a koronázás, az ország alkotmánya és törvényeinek, különösen az 1848-diki törvényeknek, a jogfolytonosság kívánata szerint leendő teljes és tetteles helyreállításáig, törvényesen meg nem történhetik”.⁴ Ezt követően rátértek az elfogadott napirendnek megfelelően a koronázási hitlevél, eskümintá és lemondásokra vonatkozó törvényjavaslat tárgyalására. Itt kért szót Madarász József, és indokolta elvbarátai álláspontját. Ügyes taktikázással a kormánypárti miniszterek (Eötvös József, Lónyay Menyhért) 1861. évi beszédeit idézte a közös ügyek stb. elutasítását illetően. Andrassy Gyula június

² Madarász József: Emlékirataim 1831–1881. Bp., 1933. 349. old.

³ Madarász József i. m. 349. old.

⁴ Szakács Margit: A „cinkotai magyarok”. Folia Archeologia. 257–265. old.

1-jei beszédére utalva pedig kijelentette: „nekünk nem szabad többé előidézni engednünk a Lipót alatti kort, midőn labancokra és kurucokra oszlott a nemzet; hanem minden gyermekének a haza önállóságának és alkotmányos szabadságának zászlaja alá kell seregelnie”. Majd patetikusan így folytatta „azt tanultam én a történelemből, hogy az önkormányzat minden nemzetnek azon nagy kelléke, amely nélkül nincs anyagi jólét, nincs személyes biztonság”. Madarász szavai a nemzet önrendelkezési jogának teljes érvényesítésének követelését takarták. Külön kihangsúlyozta, hogy reményei szerint a nemzet békés úton „az 1848-diki, s az ezt megelőző törvények visszaszerzésére fogja minden erejét törvényes úton kifejteni”. Mondta ezt annak tudatában, hogy „irtózatossá kisebbségben” – az ő szavai – vannak a képviselőházban. Befejezésül a jelent a történelmi múlt tükrében vizsgálta meg, s így szólott: „...midőn Dárius (király) meg akarta hódítani a szittyákat, kiket történetírók eleinkül mondanak, s önbirodalmába akarta kebelezni őket: a szittyák nem szóltak semmit, de küldöttek neki egy egeret, békát, madarat, s nyilat, s ez azt jelentette, hogy Dárius nem tud úgy földbe bújni, mint az eger, úgy vízbe bukni, mint a béka, úgy légben repülni, mint a madár, meg nem szabadulhat nyilaitól sem”. S hozzátette: „Én elhagyom a nyilakat, mert a szomszéd országokkal testvériesen kívánok élni.” Madarász beszédét szélsőbal társai felé fordulva (a parlamenti jegyzőkönyv rögzíti) fejezte be, idézve a költő szavait:

*„Erőt a férfiu keblébe,
Szívünk ne fogja csüggedés
Öröm ha jó, ha szenvedés:
Egyenlőn lépünk ellenében.”*

A királyi hitlevél bevezetőjét és 1. szakaszát még ezen az ülésen felállással, látható többséggel elfogadta az alsótábla. A 2. szakasznál vita támadt, mert Borlea Zsigmond román képviselő az eredeti „valláskülönbségre való tekintet nélkül” jelzöt, kiegészíteni kívánta, azzal a beszúrással, hogy „vallás- és nemzetiség különbségre való tekintet nélkül”. Ekkor felállt a közjog bajnoka Zsedényi Ede, és felhívta román képviselőtársa figyelmét, hogy „de medio regnicolarum delectas personas seculares” vagyis a magyar korona tagjai közül „1848 óta akár nemes, akár nem nemes, bármely nemzetiségű polgárok sorából jelölhet ki ő felsége koronaörököt”, vagyis „minden lakosnak, így minden nemzetiségnek ugyanazon közjoga van”.

Ez is koronázási díszmenet.

